

Pelastakaa Lapset

**PERHEEN TALOUDELLISEN
TILANTEEN VAIKUTUKSET
LASTEN ARKEEN, VAPAA-AIKAAN
JA HYVINVOINTIIN**

TAUSTAA LAPSEN ÄÄNI -KYSELYYN 2020

Lapsen ääni on Pelastakaa Lasten vuodesta 2001 lähtien toteuttama kysely, jonka avulla selvitetään lasten ajatuksia vaihtuvista teemoista. Kyselyn tarkoituksena on tuoda lasten* oma ääni osaksi sekä arkea että laajempaa yhteiskunnallista keskustelua ja päätöksentekoa. Vuoden 2020 kyselyllä selvitettiin 13–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kokemuksia arjesta, vapaa-ajasta, harrastamisesta ja hyvinvoinnista.

Kyselyn tulokset julkaistaan kahdessa osassa. Ensimmäinen raportti käsitteli lasten ja nuorten kokemuksia koronapandemiasta johtuvista poikkeusoloista ja niiden vaikutuksista lasten elämään. Tämän vuoden toinen raportti puolestaan keskittyy lasten ja nuorten koronakevään aikaisiin köyhyyskokemuksiin sekä harrastamiseen ja vapaa-aikaan.

*Termillä lapsi viitataan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) mukaisesti kaikkiin alle 18-vuotiaisiin

SELVITYKSEN AINEISTO

Selvityksen aineisto kerättiin valtakunnallisesti (ml. Ahvenanmaa) verkkolomakkeella suomeksi ja ruotsiksi 6.4.–26.04.2020. Tänä ajankohtana Suomessa oli koronapandemian vuoksi siirrytty etäopetukseen kouluissa ja oppilaitoksissa. Kyselyyn vastasi yhteensä 3129 lasta, joista 7 % ilmoitti äidinkielekseen ruotsin ja 2 % vastasi äidinkielenä olevan jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Vastaajista 84 % oli tyttöjä, 12 % poikia ja 4 % valitsi jonkin vaihtoehdoista “muu”, “en halua määritellä” tai “en halua vastata”.

Vastaushetkellä enemmistö (57 %) vastaajista opiskeli yläkoulussa. Yhteensä 40 % opiskeli toisella asteella joko lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai suoritti kaksoistutkintoa. Lukiolaisten osuus kaikista vastaajista oli 27 % ja ammattikoululaisten 11 %. Lisäksi 3 % vastaajista kertoi olevansa näiden vaihtoehtojen ulkopuolella, esimerkiksi 6. tai 10. luokalla tai VALMA-koulutuksessa (ammattilliseen koulutukseen valmentava koulutus). Vastaajista 1 % kertoi, ettei ole tällä hetkellä koulussa tai oppilaitoksessa. Yleisin syy tälle olivat mielenterveysongelmat.

Kyselyn vastaajista noin 27 % asui vastaushetkellä Uudellamaalla. Seuraavaksi eniten vastaajia oli Pirkanmaalla (9 %), Pohjois-Pohjanmaalla (8 %) sekä Varsinais-Suomessa (8 %). Vastaajista 46 % kertoi asuvansa suuressa tai keskisuuressa kaupungissa. Heistä 10 % asui kaupungin keskustassa ja 36 % lähiössä tai laita-alueilla. Pienessä kaupungissa tai kylässä asui noin 37 % vastaajista, joista 18 % keskustassa ja 19 % laita-alueilla. Lisäksi 17 % vastaajista kertoi asuvansa maaseutuympeiristössä.

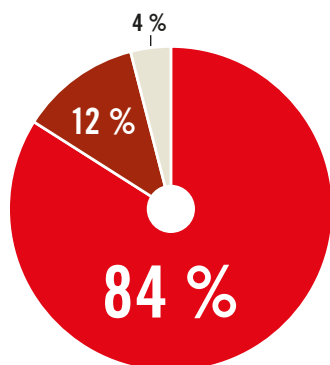
20 % vastaajista määritteli kuuluvansa vähintään yhteen vähemmistöön. Selvästi suurin osa vähemmistöihin kuuluvista kertoi kuuluvansa vähemmistöön seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. Heitä oli kaikista vastaajista 17 %.

Lapsia pyydettiin myös arvioimaan heidän perheensä taloudellista tilannetta. Arviot perustuvat heidän omiin kokemuksiinsa huoltajiensa tulotasosta. Kyselyn vastaajista 53 % mielsi perheensä keskituloiseksi. Erittäin tai melko hyvätuloisena perhettä piti 29 % vastaajista ja erittäin tai melko matalatuloisena 13 % vastaajista. 5 % ei osannut sanoa.

Nettilomakkeella kerätyn aineiston osalta vastaajien taustoista ei ole täyttä varmuutta, sillä heidän henkilöllisyyttään tai heidän vastaustensa oikeellisuutta ei voida todentaa. Osa vastaajista on saattanut esimerkiksi täyttää lomakkeen useaan kertaan, mikä voi aiheuttaa vinoumaa kyselyn vastauksissa. Lisäksi vastaajien kesken arvottavat elokuvapalkinnot ovat voineet aiheuttaa vastaajien valikoitumista.

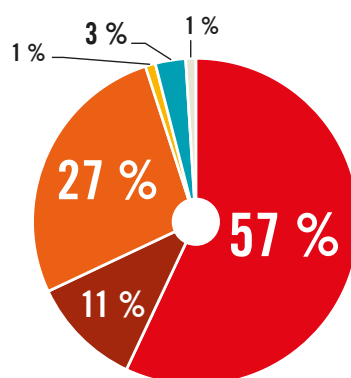
Valtaosa kyselyn vastaajista tavoitettiin eri sosiaalisen median kanavien (Facebook, Instagram, Twitter) kautta, mutta lapsia tavoitettiin myös lasten ja nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden, kuten kuraattoreiden ja sosiaaliohjaajien, avulla. Kaikkiin kyselylomakkeen kysymyksiin ei ollut pakko vastata ja tämä on huomioitu aineiston käsittelyssä.

Vastaajien sukupuoli (N=3129)

■ Tyttö
■ Poika
■ Muu/En halua määritellä/
En halua vastata

Vastaajien koulutustausta (N=3129)

■ Yläkoulu ■ Ammattikoulu
■ Lukio ■ Kaksoistutkinto
■ Muu ■ Ei koulussa/oppilaitoksessa

KESKEISET TULOKSET

1. **13 % lapsista arvioi perheensä olevan melko tai erittäin matalatuloinen.** 29 % arvioi perheensä olevan melko tai erittäin hyvätuloinen. 53 % arvioi perheensä keskituloiseksi.
2. **37 % matalatuloisten perheiden lapsista asui yksinhuoltajaperheessä,** 16 % kaikista vastaajista.
3. **40 % matalatuloisten perheiden lapsista kertoi joutuneensa joskus tai usein kiusatuksi tai syrjityksi perheensä taloudellisen tilanteen vuoksi,** 25 % kaikista vastaajista.
4. **80 % matalatuloisten perheiden lapsista kertoi olleensa joskus tai usein stressaantunut perheensä taloudellisen tilanteen vuoksi,** 56 % kaikista vastaajista.
5. **51 % matalatuloisten perheiden lapsista koki mahdollisuutensa harrastaa huonoksi tai melko huonoksi,** 14 % kaikista vastaajista.
6. **25 % matalatuloisten perheiden lapsista koki, ettei ole tarpeeksi taitava tai lahjakas osallistumaan haluamaansa harrastus- tai vapaa-ajan toimintaan,** 14 % kaikista vastaajista.
7. **56 % matalatuloisten perheiden lapsista kaipaa enemmän maksuttomia tai edullisia vapaa-ajan viettämisen ja harrastamisen tapoja,** 33 % kaikista vastaajista.
8. **39 % lapsista oli melko paljon tai erittäin paljon huolissaan tulevaisuudesta.** Matalatuloisista lapsista 52 % ja hyvätuloisista 33 %.

13 % LAPSISTA MÄÄRITTELI PERHEENSÄ MATALATULOISEKSI

Lapsia pyydettiin arvioimaan heidän perheensä taloudellista tilannetta. Arviot perustuvat lasten omiin kokemuksiin huoltajiensa tulotasosta, eli huoltajien todellista tulotasoa ei ole kyselyssä selvitetty. Kyselyn vastaajista 53 % mielsi perheensä keskituloiseksi. Erittäin tai melko hyvätuloisena perhettä piti 29 % vastaajista, ja erittäin tai melko matalatuloisena 13 % vastaajista. 5 % ei osannut sanoa.¹

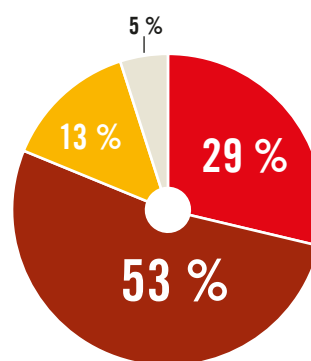
Tilastokeskuksen (SVT, 2018) mukaan vuonna 2018 suomalaistalouksista noin 12 % oli pienituloisia. Pienituloisella kotitaloudella tarkoitetaan taloutta, jonka tulot jäävät alle 60 % mediaanista. Lasten arviot perheen taloudellisesta tilanteesta eivät siis eronneet kovinkaan paljoa todellisesta pienituloisten perheiden luvusta.

Kahden huoltajan kanssa tai huoltajiensa luona vuoroviikoin asuvista matalatuloisten perheiden lapsista 40 % kertoi molempien huoltajiensa olevan työelämässä, kun hyvätuloisten perheiden lapsista jopa 85 % kertoi molempien huoltajiensa olevan työelämässä. Matalatuloisten perheiden lapsista 38 % kertoi asuvansa kahden huoltajan kanssa. Vastaava luku hyvätuloisilla oli 76 %.

Matalatuloisista lapsista 37 % asui yksinhuoltajaperheessä. Yksinhuoltajaperheiden lapsista 61 % kertoi huoltajansa olevan työelämässä, ja 27 % perheensä olevan monilapsinen, eli perhe, jossa lapsia on vähintään neljä.

Yksin tai muuten kuin huoltajansa kanssa asuvien lasten ja nuorten osuus kyselyn vastaajista oli yhteensä noin 6 %. Muilla tavoin asuvat vastaajat (4 %) kertoivat asuvansa esimerkiksi sijaisperheessä, lastenkodissa, isovanhempien luona, solussa, kumppanin kanssa tai uudisperheessä, jossa huoltajan uusi kumppani asuu samassa taloudessa. Yksin tai muuten kuin huoltajansa kanssa asuvista 34 % arvioi olevansa erittäin tai melko matalatuloisesta perheestä. Matalatuloisuus näkyi korostetusti myös niiden lasten kohdalla, jotka eivät vastaamishetkellä olleet koulussa tai oppilaitoksessa: heistä 23 % piti perhettä melko tai erittäin matalatuloisena.

Perheen tulotaso (N=3129)

- Erittäin tai melko hyvätuloinen
- Keskituloinen
- Erittäin tai melko matalatuloinen
- Ei osaa sanoa

¹Tässä selvityksessä matalatuloiset tarkoittaa itsensä melko tai erittäin matalatuloisiksi määritelleitä ja hyvätuloiset itsensä melko tai erittäin hyvätuloisiksi määritelleitä.

LASTEN NÄKEMYKSIÄ PERHEEN TALOUDELLISESTA TILANTEESTA

Pyysimme lapsia kertomaan omin sanoin, miksi he arvioivat perheensä olevan erittäin tai melko hyvätuloisen sekä erittäin tai melko matalatuloisen. Tulotason kannalta merkittäviä tekijöitä lasten mukaan olivat esimerkiksi huoltajien työllisyystilanne, palkkataso ja koulutustausta, perheen asumismuoto, perheen koko, rahan riittäminen perustarpeisiin sekä mahdollisuudet harrastaa, matkustaa, tehdä ostoksia sekä käyttää erilaisia palveluita.

RAHA-ASIAT EIVÄT HUOLETA HYVÄTULOISTEN PERHEIDEN LAPSIA

Perheensä erittäin tai melko hyvätuloisiksi luokittelevat lapset perustelivat vastauksiaan erityisesti perustarpeiden täyttyvän, vanhempien ammattien, koulutustaustan ja palkan sekä hintavien ostosten, harraste- ja vapaa-ajan toiminnan mahdollisuuksien ja matkustelun avulla.

Hyvätuloisten perheiden lapset kertoivat, ettei heidän tarvinnut huolehtia raha-asioista: rahaa riitti niin pakollisiin kuin ylimääräisiin menoihin. Hyvä taloudellinen tilanne myös mahdollisti sen, ettei sen enempää tarpeesta kuin laadusta tarvinnut tinkiä ostoksia tehdessä. Monet kuitenkin kertoivat, että hyvästä taloudellisesta tilanteesta huolimatta perheessä ei tuhlailla rahaa, vaan eletään säästeliäästi, ostoksia tehdään harkiten.

”En muista tilannetta, jossa jokin tärkeä asia olisi kaatunut siihen, ettei meillä olisi varaa.”

”Aina on ollut varaa kaikkeen tarpeelliseen ja myös ylimääräiseen. Ei ole ikinä tarvinnut miettiä tai stressata toimeentulosta.”

”Elämme säästäväisesti, mutta kuitenkin matkustamme joka vuosi useaan kertaan. Rahaa siis on, mutta sitä käytetään harkiten.”

Hyvätuloisuutta havainnollistettiin myös vanhempien työllisyystilanteen, ammatin, korkeakoulutuksen, menestyvän yrityksen ja hyvän palkan avulla. Osa lapsista koki vanhempien velattomuuden kuvastavan perheen hyvää taloudellista tilannetta. Hyvätuloisuuden merkinä nähtiin myös se, ettei perheen lasten tarvinnut itse huolehtia raha-asioista.

”Perheessäni molemmat vanhemmat ovat korkeakoulutettuja ja hyvissä töissä.”

”Vanhemmillani on hyvä työpaikka ja hyvät tulot, en ole ikinä joutunut miettimään itse raha-asioita.”

”Molemmat huoltajani käyvät töissä ja saavat hyvää palkkaa. Meillä on mahdollisuus ostaa kaupasta hyvää ruokaa, harrastaa asioita joista pidämme ja käydä ulkomaille lomareissulla.”

Monet lapsista kertoivat hyvätuloisuuden näkyvän elämässään erityisesti perheessä tehtävissä hankinnoissa sekä harrastamisessa ja vapaa-ajan viettämisen tavoissa. Hyvätuloisuuden mittareina nähtiin esimerkiksi omistusasunto, omakotitalo hyvällä asuinalueella, lemmikit, mahdollisuus harrastaa ja viettää vapaa-aikaa mieluisalla tavalla, matkustelu, ravintoloissa syöminen, viikkorahan saaminen sekä hintavat hankinnat, kuten uusi auto tai laadukkaat vaatteet. Myös muun muassa yksityislääkärin kaltaisten palveluiden hyödyntämisen koettiin heijastelevan perheen hyvää tulotasoa.

”Asumme omakotitalossa ja vanhemmillani ei ole velkoja, meillä on varaa käydä matkoilla ja meillä on aina ruokaa ja muita perustarpeisiin liittyviä asioita.”

”Omistamme talon ja olemme etuoikeutettuja, kun saamme käydä harrastuksissa, omistamme elektroniikkaa, meillä on kolme lemmikkiä ja pystymme myös matkustamaan ulkomaille silloin tällöin.”

”Omistusasunto aika kalliilta alueelta, lomamatkoja vuosittain, vanhemmat maksaa mun koulukustannukset yms. mutta ei me mitään ökyrikkaita olla.”

“MEILLÄ EI OLE VARAA MIHINKÄÄN YLIMÄÄRÄISEEN” - TULOJEN RIITTÄMÄTTÖMYYS ON ONGELMA MATALATULOISISSA PERHEISSÄ

Perheensä matalatuloiseksi määrittelevien lasten perusteluissa korostuivat erityisesti tulojen riittämättömyys, vanhempien työttömyys, työkyvyttömyys tai työskentely matalapalkka-alalla sekä yksinhuoltajuuteen ja suurperheen menojen kattamiseen liittyvät haasteet. Monet myös kertoivat harrastamiseen, vapaa-ajan viettämiseen sekä ostoksiin liittyvistä esteistä: matkustelu, elokuvissa käyminen, ravintolassa syöminen tai uusien vaatteiden ostaminen eivät kuuluneet monenkaan matalatuloisen lapsen arkeen. Tulotasoa myös peilattiin suhteessa kavereihin ja muihin ikätovereihin; osa lapsista koki näillä olevan enemmän rahaa käytössä kuin heillä itsellään. Tämä näkyi esimerkiksi siten, että matalatuloisten perheiden lapset joutuivat välillä jättäytymään pois maksullisista aktiviteeteista.

Matalatuloisten perheiden lapset kertoivat matalatuloisuuden vaikuttavan erityisesti käytettävissä olevien varojen riittävyyteen. Osa kertoi, että rahaa ei välttämättömyyksien lisäksi riitä mihinkään ylimääräiseen, kun taas toisten mukaan perheen tulot eivät aina riitä edes perustarpeisiin, kuten vuokranmaksuun tai ruokaan. Rahanpuutteen kerrottiin myös aiheuttavan riitoja matalatuloisissa perheissä.

”Rahat riittää vuokran lisäksi juuri ja juuri muuhun asumiseen. Juurikaan emme shoppaile tai käy ravintoloissa syömässä tai leffoissa.”

”Meillä ei ole varaa mihinkään ylimääräiseen”

”Meillä ei ole esim. kauheasti varaa ostaa ylimääräisiä asioita tai ole mitään maksullisia harrastuksia. Vanhemmillani on rahahuolia, varsinkin juhlapyhinä, jolloin rahaa kuluu enemmän.”

”Rahat on aina tiukilla, hyvä kun on rahaa ruokaan.”

”Meillä on yleensä kaapit tyhjinä, varsinkin kun olen äidin kanssa kahdestaan.”

”Usein vanhemmat riitelevät kaupassa käymisestä, koska kummallakaan ei ole rahaa.”

Useat matalatuloisten perheiden lapset kertoivat perheen tulotason johtuvan siitä, että toinen tai molemmat huoltajista olivat joko työttömiä, työkyvyttömiä tai työskentelivät alalla, jossa palkkataso on matala tai tulojen saanti epävarmaa esimerkiksi pienyrittäjyyden vuoksi.

”Palkka on pieni ja monesti sanotaan katotaan ens kuussa tai odota tilipäivään.”

”Toinen vanhemmista ei ole ollut pitkään aikaan työkykyinen.”

”Toinen vanhempi työtön ja toinen huonopalkkaisessa työssä.”

”Vanhemmat eivät tällä hetkellä käy töissä.”

Osa matalatuloisista lapsista kertoi vanhempiensa yrityksen menneen konkurssiin, ja joissakin perheissä käytettävissä olevat tulot olivat matalat esimerkiksi huoltajan opiskelujen vuoksi. Rahahuolia saattoi myös aiheuttaa se, ettei etävanhempi osallistunut lasten elättämiseen. Monia matalatuloisia perheitä yhdisti monilapsisuus tai yksinhuoltajuus.

”Isäni on pienyrittäjä ja tulot vaihtelevat. Äiti tekee välillä töitä, mutta on usein kotiäitinä, ja seitsemän lapsen perhe kuluttaa paljon rahaa.”

”Huoltaja opiskelee.”

”Isällä ja äidillä on yhteishuoltajuus, mutta asumme äidin kanssa ja äiti maksaa kaiken. Isä tienaa äitiä paremmin, eikä maksa mitään lasten kuluja.”

”Vain yksi huoltaja, joka on työtön.”

Matalatuloisten perheiden lapset olivat huomattavan tietoisia perheensä velkataakasta sekä haasteista laskujen maksuun liittyen. Joissakin perheissä lapset tukivat vanhempiaan taloudellisesti esimerkiksi omista säästöistä, opintotuesta tai itse tienatuilla palkkatuloilla. Osa lapsista kertoi perheensä turvautuneen esimerkiksi seurakunnan ruoka-apuun tai huoltajansa joutuvan lainaamaan rahaa muilta ihmisiltä pystyäkseen kattamaan menonsa.

”Joskus laskut vaikea maksaa ja tuntuu usein olevan rahahuolia.”

"Palkka ei yksinkertaisesti riitä elämiseen, mitä myötä laskut erääntyä ja velat nousee."

"Raha on koko ajan tiukalla, lukiokirjat maksavat paljon, ja jos ne tulee ostaa, voi ruoka mennä luoton puolelle."

"Jouduttiin turvautumaan mun säästötiliin, jonne kerätty syntymästä saakka rahaa. Lisäksi tulot on pienemmät, mitä olisi työttömänä tukien kautta."

"Palkasta palkkaan eletään... sen takia itsekin käyn töissä, ja olen jo yli vuoden ollut."

"Rahat ovat välillä tosi tiukassa, eikä rahaa ole välttämättä edes ruokaan, silloin pyydämme seurakunnalta ruokaa. Olen joutunut lopettamaan rakkaan harrastuksenikin,

koska meillä ei ole rahaa treenimaksuihin."

Osalla matalatuloisista perheistä ilmeni myös ongelmien kasautumista. Vähäisten tulojen ohella haasteita aiheuttivat esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmat, työttömyys, vanhempien parisuhdeongelmat tai puutteet elämänhallintataidoissa sekä pitkäaikaissairaudet.

"Isän ja äidin suhde huono. Äidillä vakava masennus ja alkoholismi."

"Ennen sijoitustani asuin taloudessa vanhempieni kanssa, joista kumpikaan ei käynyt töissä ja elivät 'yli varojen'."

"Ei töitä, päihdeongelmia."

TALOUELLISEEN TILANTEeseen LIITTYVIÄ TUNTEMUKSIA

Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa konkreettisesti lasten arkeen aina perustarpeiden tyydyttämisestä harrastusmahdollisuuksiin, mutta myös herättää lapsissa monenlaisia huolestuttavia tuntemuksia.²

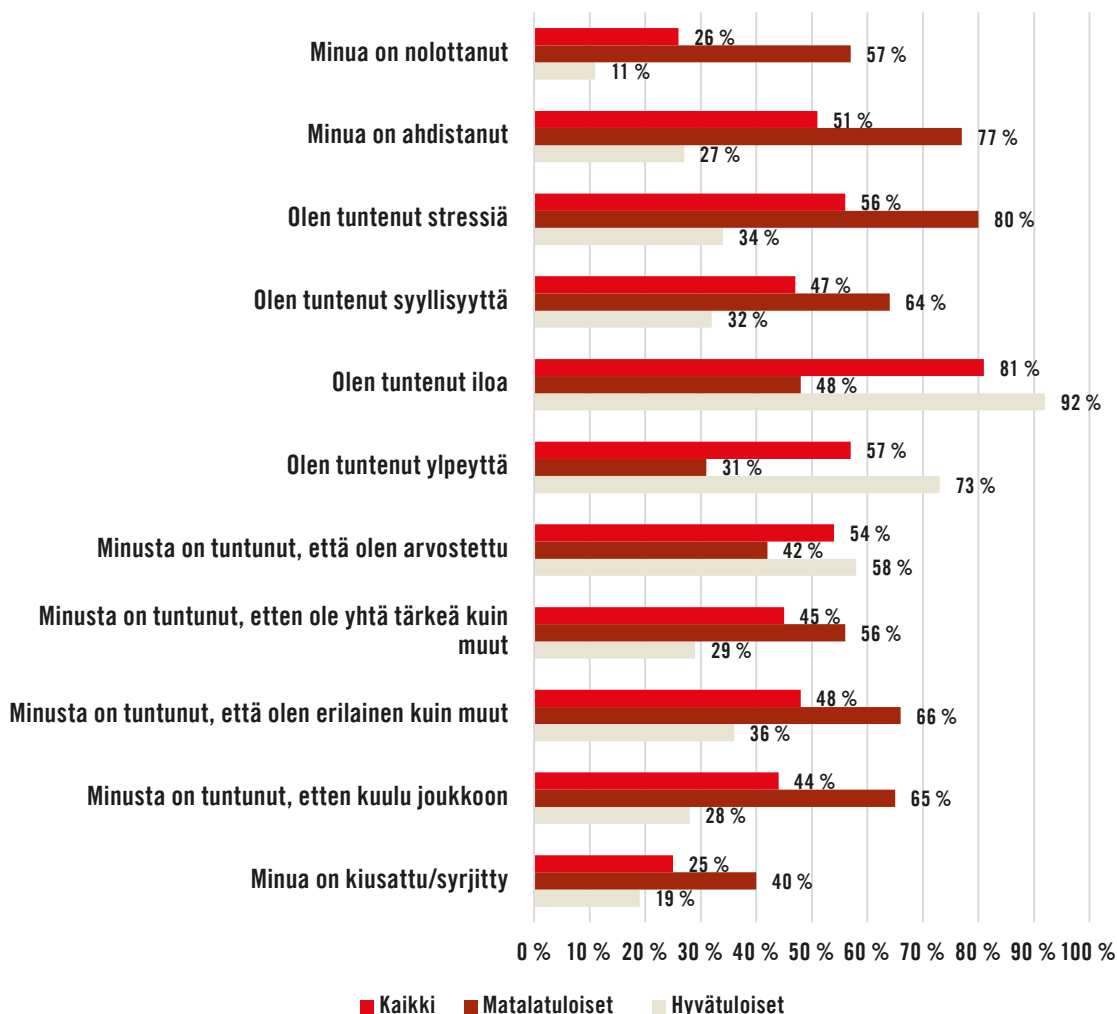
Matalatuloisten perheiden lapsista peräti 80 % kertoi kärsineensä stressistä joskus tai usein perheensä taloudellisen tilanteen vuoksi. Matalatuloiset lapset olivat ylliedustettuina myös muiden perheen taloudellisesta tilanteesta kumpuavien kielteisten tuntemusten, kuten ahdistuksen (77 %), syyllisyyden (64 %) ja nolostumisen (57 %) suhteen.

Matalatuloisista lapsista enemmistö oli myös perheensä taloudellisesta tilanteesta johtuen kokenut ole-

vansa erilainen kuin muut (66 %), tai olevansa vähemmän tärkeä kuin muut (56 %). 65 % oli myös kokenut, ettei kuulu joukkoon perheensä taloudellisen tilanteen vuoksi. Lisäksi 40 % matalatuloisten perheiden lapsista kertoi joutuneensa kiusatuksi tai syrjityksi taloudellisten syiden vuoksi.

Siinä missä matalatuloisten perheiden lasten kokemuksissa korostuivat kielteiset asiat, hyvätuloisten perheiden lapset kertoivat muita lapsia enemmän myönteisistä tuntemuksistaan perheen tulotasoon liittyen. Hyvätuloisista 92 % oli kokenut joskus tai usein iloa perheensä taloudellisen tilanteen vuoksi ja 73 % ylpeyttä.

Perheeni taloudellisen tilanteen vuoksi... (N=3129)

²Tässä osiossa esitettyihin lukuihin on laskettu mukaan vaihtoehdot ”joskus” ja ”usein”.

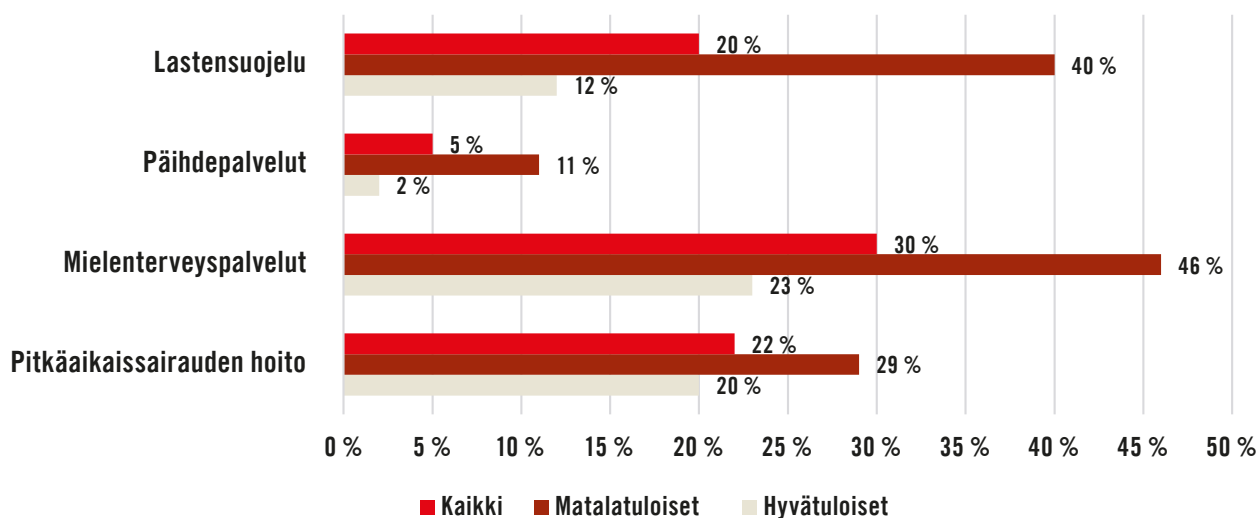

MATALATULOISISSA PERHEISSÄ AVUNTARVE ON YLEISEMPÄÄ

Toimeentulon ohella perheillä on myös muita haasteita, jotka korostuivat erityisesti matalatuloisten perheiden lasten vastauksissa. Viidesosa (20 %) kyselyn vastaajista kertoi perheensä saaneen joskus apua lastensuojelusta. Matalatuloisissa perheissä luku oli 40 %. Lisäksi miltei puolet (46 %) matalatuloisten perheiden lapsista kertoi jonkun perheessään saaneen apua mielenterveyspalveluista, kaikkien vastaajien osalta vastaavan luvun ollessa 30 %. Matalatuloiset kertoivat myös muita useammin jonkun perheessään saaneen apua päihdepalveluista tai pitkäaikaissairauden hoitoon.

Luvut ovat huomattavan korkeat niiden lasten kohdalla, jotka eivät vastaushetkellä olleet missään koulussa tai oppilaitoksessa: 65 % näiden lasten perheistä oli saanut apua lastensuojelusta ja 71 % mielenterveyspalveluista. Myös yksin tai muuten kuin huoltajan kanssa asuvilla lapsilla avuntarve näyttöytyy yleisempänä - 66 % kertoi perheen saaneen apua lastensuojelusta ja 56 % mielenterveyspalveluista.

Oletko sinä, sisaruksesi tai vanhempasi joskus saanut apua jostakin seuraavista? (N=3129)

PERHEEN TALOUDELLINEN TILANNE VAIKUTTAA LASTEN VAPAA-AIKAAN JA HARRASTUSMAHDOLLISUUKSIIN

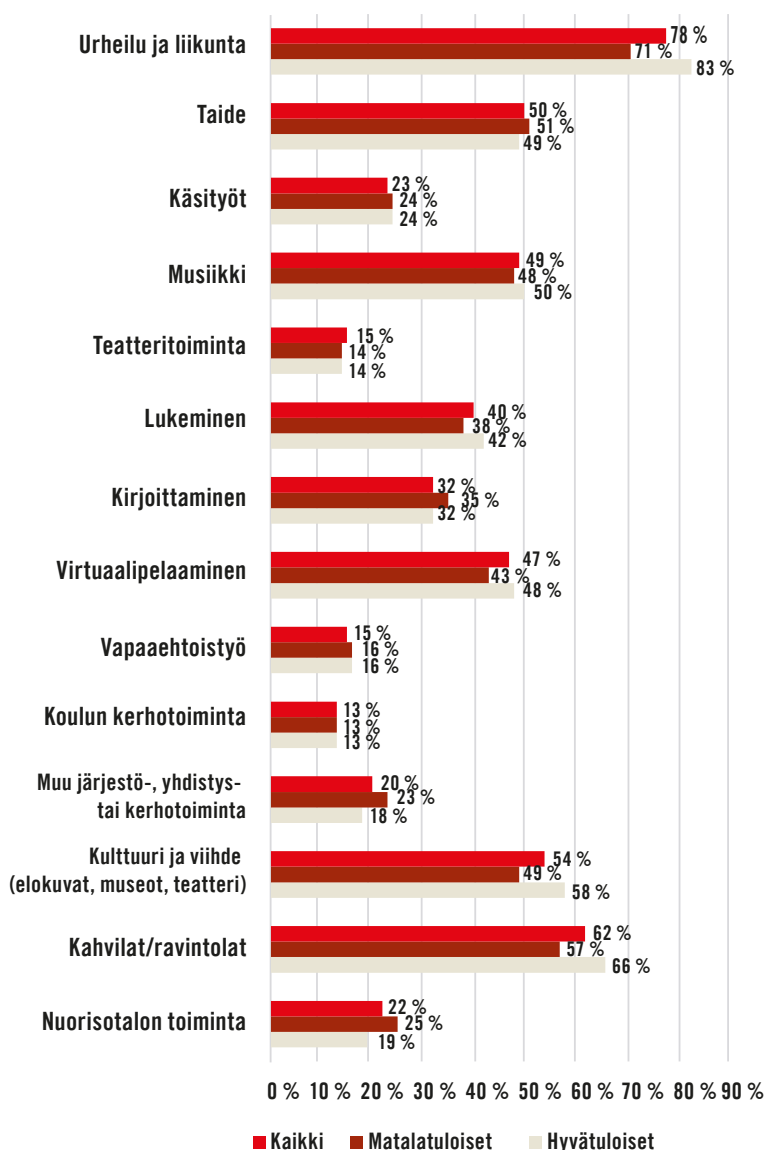
Kysyjimme lapsilta, miten ja kenen kanssa he viettävät vapaa-aikaansa normaalioloissa. Vapaa-aikaa vietettiin ystävien kanssa niin kotioloissa, kauppakeskuksissa, nuorisotaloilla kuin harrastusten parissa, ja yhteyttä pidettiin sekä kasvokkain tapaamalla että digitaalisin yhteyksin. Useampi kuin joka kymmenes (11 %) lapsi kuitenkin kertoi, ettei ollut sellaisia ystäviä, joihin pitäisi yhteyttä vapaa-ajalla. Lisäksi 6 % lapsista ei ollut sellaisia ystäviä, joiden kanssa tapaisivat ja viettäisivät yhdessä aikaa vapaa-ajalla.

Suosituimpia harrastuksia ja vapaa-ajan toimintoja olivat urheilu ja liikunta (78 %), kahvilat ja ravintolat (62 %), kulttuurit ja viihde (54 %), taide (50 %), musiikki (49 %) ja virtuaalipelaaminen (47 %). Urheilua ja liikuntaa harrastettiin eniten hyvätuloisissa perheissä (83 %). Matalatuloiset lapset puolestaan harrastivat urheilua ja liikuntaa muita vähemmän (71 %).

Suurin osa niistä lapsista, jotka kertoivat harrastavansa liikuntaa tai urheilua vapaa-ajalla, harrasti sitä omatoimisesti tai omaksi ilokseen (77 %) – tuloluokkien välillä ei ollut huomattavia eroja. Matalatuloisten perheiden lapset kuitenkin osallistuivat muita lapsia vähemmän urheiluseurojen ohjattuun toimintaan sekä harrastivat kilpaurheilua vähemmän kuin muut. Kaikista vastaajista urheiluseurojen toimintaan osallistui 45 %, hyvätuloisista 49 % ja matalatuloisista 35 %. Kilpaurheilua puolestaan harrasti kaikista vastaajista 23 %, hyvätuloisista 27 % ja matalatuloisista 15 %.

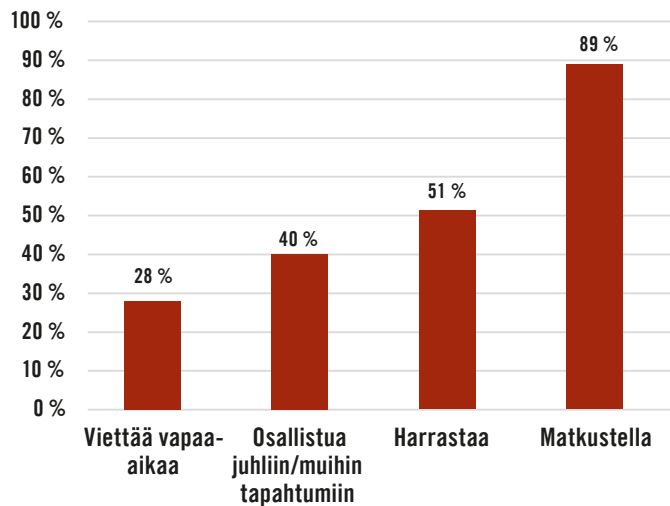
Matalatuloisten perheiden lapset kävivät muita vastaajia vähemmän maksullisissa vapaa-ajan aktiviteeteissa, kuten elokuvissa tai kahviloissa. Toisaalta he kertoivat muita vastaajia enemmän osallistuvansa nuorisotalon toimintaan sekä erilaiseen järjestö-, yhdistys- ja kerhotoimintaan. Näitä aktiviteetteja yhdistää usein maksuttomuus tai edullinen hinta. Koulujen kerhotoimintaan matalatuloisten perheiden lapset eivät kuitenkaan osallistuneet sen enempää kuin muutkaan lapset: kaikista vastaajista useampi kuin joka seitsemäs (13 %) osallistui koulujen järjestämiin kerhoihin.

Harrastaminen ja vapaa-ajan toiminta (N=3107)

Perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa vahvasti lasten kokemuksiin siitä, miten he voivat viettää vapaa-aikaansa ja harrastaa. Yli puolet (51 %) kyselyyn vastanneista matalatuloisten perheiden lapsista koki mahdollisuutensa harrastaa huonoksi tai melko huonoksi. Lisäksi 28 % matalatuloisista koki mahdollisuutensa viettää vapaa-aikaa ja 40 % osallistua juhliin tai muihin tapahtumiin huonoksi tai melko huonoksi. Huomattava enemmistö (89 %) piti mahdollisuuksiaan matkustella huonona tai melko huonona.

Matalatuloisten perheiden lapset kokevat mahdollisuutensa ... huonoksi tai melko huonoksi (N=425)

HARRASTAMISEN JA VAPAA-AJAN TOIMINNAN TIELLÄ OLEVIA ESTEITÄ

Kysyimme lapsilta, vaikuttivatko jotkin tekijät heidän mielestään siihen, että he eivät voi harrastaa tai osallistua vapaa-ajan toimintaan siten, kuin he haluaisivat. Matalatuloiset lapset raportoivat kaikkia kyselyssä esitettyjä harrastamisen ja vapaa-ajanvieton esteitä enemmän kuin muut lapset.

Muihin vastaajiin verrattuna matalatuloisten perheiden lapset osallistuivat huomattavasti vähemmän haluamaansa harrastus- ja vapaa-ajan toimintaan. Kaikista vastaajista yli puolet (54 %) kertoi osallistuvansa sellaiseen harrastus- ja vapaa-ajan toimintaan kuin haluaisikin, mutta matalatuloisista vain 36 %. Hyvätuloisten perheiden lapsilla vastaava luku oli 65 %.

Kaikkien vastaajien osalta yleisin syy toimintaan osallistumattomuudelle oli, ettei mieleistä toimintaa ollut löytynyt (22 %). Hyvätuloisten osalta luku oli pienempi (15 %) ja vastaavasti matalatuloisten osalta suurempi (31 %). Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat, että lapset eivät uskoneet olevansa tarpeeksi lahjakkaita tai taitavia osallistumaan haluamaansa toimintaan (14 %) tai he pitivät mieleistä toimintaa liian kalliina (13 %). Matalatuloisista jopa neljännes (25 %) koki, ettei ole riittävän lahjakas tai taitava osallistumaan haluamaansa harrastus- tai vapaa-ajan toimintaan. Hyvätuloisten perheiden lapsista näin koki vain 8 %. Lisäksi kolmannes (33 %) matalatuloisten perheiden

lapsista piti mieleistensä harrastus- ja vapaa-ajantoi-
mintaan liian kalliina.

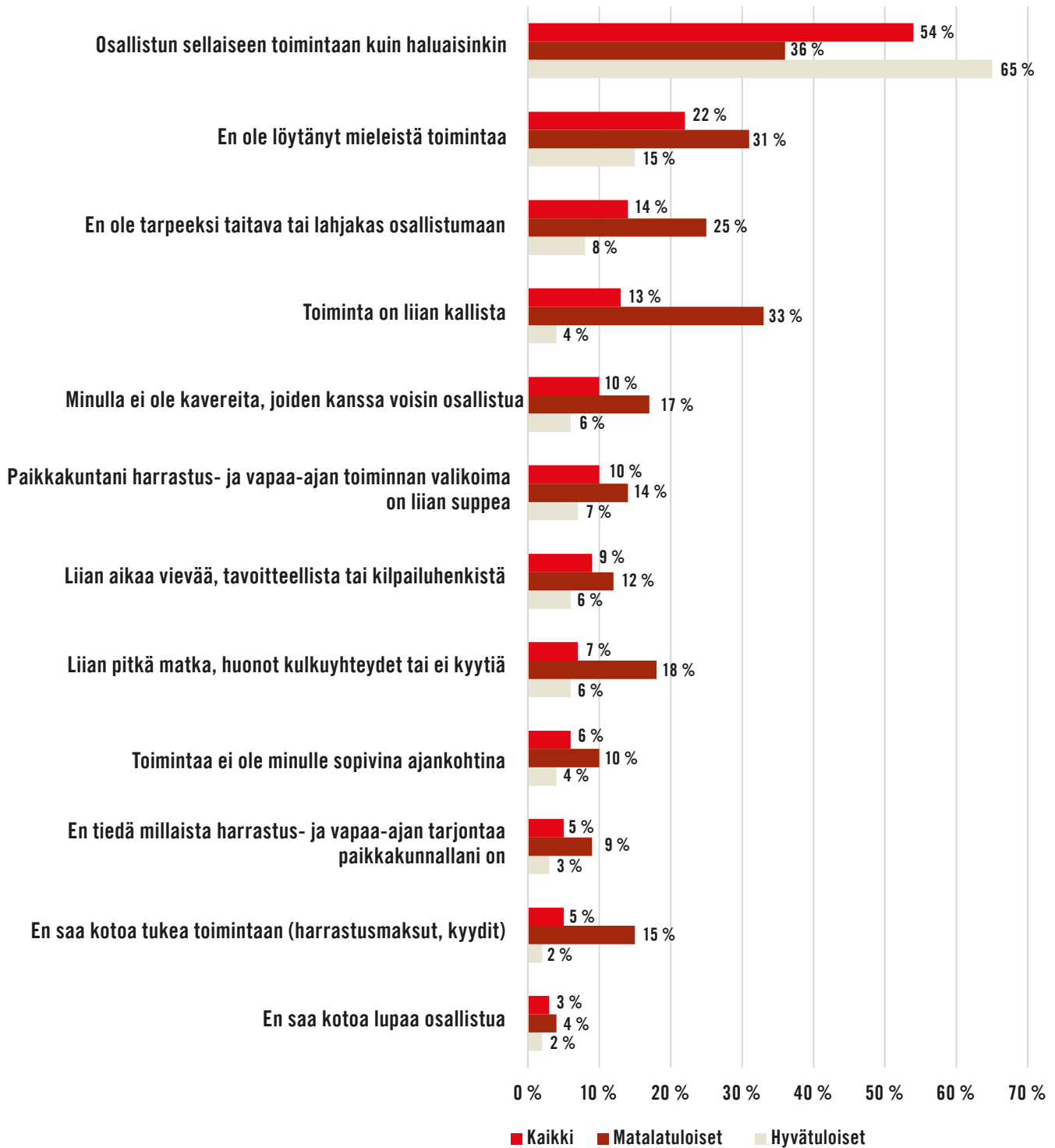
Noin joka kymmenes kyselyyn vastanneista lapsista myös koki, ettei omaa kavereita, joiden kanssa osallistua toimintaan (10 %), paikkakunnan harrastus- ja vapaa-ajantoinnin valikoiman olevan liian suppea (10 %) tai toiminnan olevan liian tavoitteellista, aikaa vievää tai kilpailuhenkistä (9 %).

Maaseudulla ja pienillä paikkakunnilla asuvat lapset kertoivat mieleiseen toimintaan osallistumista estäviksi syiksi etenkin sen, ettei mieleistä toimintaa ollut löytynyt (25 %), paikkakunnan harrastus- ja vapaa-ajantoinnin valikoiman olevan liian suppea (15 %) sekä välimatkojen olevan liian pitkiä, kulkuyhteyksien huonoja tai kyydin puutteen heikentävän mahdollisuuksia osallistua mieleiseen toimintaan (13 %).

Edellä mainittujen asioiden lisäksi syiksi mainittiin se, ettei tiedetty oman paikkakunnan harrastus- tai vapaa-ajan mahdollisuuksista (5 %) tai toimintaa ei ollut sopivana ajankohtana (6 %). Osa vastaajista kertoi myös ettei saanut kotoa lupaa osallistua harrastuksiin tai muuhun vapaa-ajan toimintaan (3 %).

Tässä kappaleessa esitetyt luvut on saatu esittämällä lapsille mielipideväittämiä asteikolla 1-5. Ilmoitetut prosenttiluvut on muuttujasta riippuen saatu yhdistämällä arvot 1-2 tai 4-5. Arvoa 3 ei ole laskettu mukaan.

Estävätkö jotkin asiat sinua osallistumasta haluamallasi tavalla harraste- ja vapaa-ajan toimintaan normaalioloissa? (N=3129)

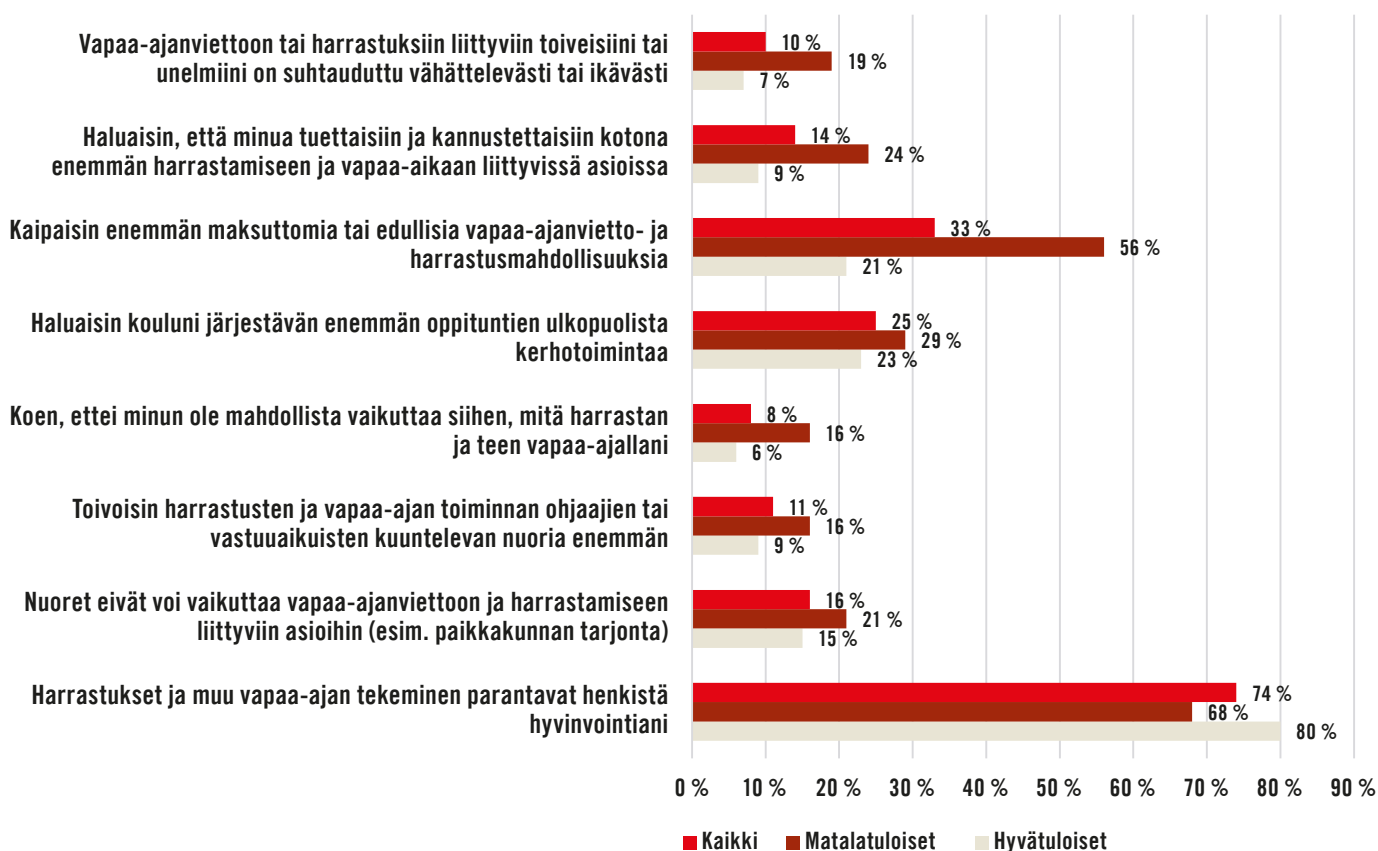
Miekkäät harrastukset ja vapaa-ajan aktiviteetit ovat lapsille tärkeitä. Ne toimivat oivana vastapainona koulupäiville ja läksyjen tekemiselle, niissä opitaan hyödyllisiä sosiaalisia ja motorisia taitoja, niiden parissa vietetään aikaa ystävien kanssa, ja toisinaan niiden parista löydetään jopa tulevaisuuden ammatti. Kyselyyn vastanneiden lasten enemmistö (74 %) koki harrastusten ja vapaa-ajan toiminnan parantavan henkistä hyvinvointiaan.

Joka kymmenes (10 %) lapsi kuitenkin kertoi, että hänen vapaa-ajanviettoon tai harrastuksiin liittyviin toiveisiinsa tai unelmiinsa oli suhtauduttu vähättelevästi tai ikävästi. Matalatuloisista lapsista näin koki miltei joka viides (19 %). Lisäksi lapsista 14 % toivoi, että heitä tuettaisiin ja kannustettaisiin kotona enemmän harrastamiseen ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa. Matalatuloisten perheiden lapset kaipasivat tätä tukea muita enemmän: heistä 24 % kaipasi lisää tukea ja kannustusta, siis selkeästi enemmän kuin esimerkiksi hyvätuloisten perheiden lapset (9 %).

Matalatuloisten perheiden lapsista 56 % kaipasi enemmän maksuttomia tai edullisia vapaa-ajan viettämisen ja harrastamisen tapoja. Kaikkien vastaajien osalta vastaava luku oli 33 %. Maksuttoman ja edullisen toiminnan tarpeeseen viittaa myös se, että neljäsosa (25 %) kaikista vastaajista ja 29 % matalatuloisista lapsista toivoisi oman koulunsa järjestävän enemmän oppituntien ulkopuolista toimintaa.

Osa vastaajista myös koki, ettei lapsia ja nuoria kuunnella tarpeeksi harrastusten ja vapaa-ajan järjestämisen suhteen. 11 % vastaajista toivoi, että harrastusten ja vapaa-ajan toiminnan ohjaajat ja vastuuaikuiset kuuntelisivat nuoria enemmän. 16 % myös koki, etteivät nuoret voi vaikuttaa vapaa-ajan viettämiseen ja harrastamiseen liittyviin asioihin, kuten paikkakunnallansa järjestettävään toimintaan ja sen tarjontaan.

Ota kantaa vapaa-aikaan ja harrastamiseen liittyen (N=3129)

”MIELESTÄNI VAPAA-AIKA JA HARRASTUSTOIMET TULISI JÄRJESTÄÄ NIIN, ETTÄ KAIKILLA OLISI MAHDOLLISUUS SIIHEN.”

Pyysimme lapsia kertomaan omin sanoin, miten heidän mielestään vapaa-aika ja harrastukset tulisi järjestää, jotta jokaisella olisi mahdollisuus osallistua. Lasten mukaan erityisen tärkeää osallistumisen esteiden purkamisen kannalta oli toiminnan edullisuus tai maksuttomuus, matalan kynnyksen osallistumisen mahdollistaminen sekä riittävä tiedottaminen paikkakuntien vapaa-ajan ja harrastusten tarjonnasta. Tavoitteellisen harrastamisen rinnalle kaivattiin alkeistasolta alkavia harrasteryhmiä sekä rentoa ja mukavaa yhdessäoloa.

Toiminnan järjestämisen suhteen korostettiin alueellisen eriarvoisuuden kitkemistä, hyviin kulkuyhteyksiin panostamista sekä erilaisten harrastajien huomioimista ja turvallisen ilmapiirin edistämistä.

Viesti päättäjille sekä harrastusten ja vapaa-ajan toiminnan järjestäjille oli selvä: lapsia tulisi kuunnella enemmän heidän harrastuksiinsa ja vapaa-aikaansa liittyvässä päätöksenteossa aina paikkakunnan tarjonnan uudistamisesta harrasteryhmien toiminnan suunnitteluun. Kuntien, koulujen ja lapsille toimintaa järjestävien tahojen toivottiin kannustavan kaikkia lapsia kokeilemaan erilaisia aktiviteetteja sekä tarjoavan edullisia tai ilmaisia mahdollisuuksia osallistua erityisesti vähävaraisten perheiden lapsille.

”Matalan kynnyksen urheilua kaikille. Mainostetaan ja otetaan toiveita vastaan. Edullista tai täysin ilmaista.”

”Maksuttomat harrastusmahdollisuudet, ei syrjimistä, riittävä mainostus esim. sosiaalisessa mediassa tai kouluissa, otettaisiin myös huomioon vähemmistöt.”

”Vapaa-aikana pitäisi olla tarjolla kaikenlaista toimintaa, kun kaikkia ei kiinnosta sama asia.”

”Ei tehtäisi niistä liian sitovia, ettei nuorille tulisi siitä ylimääräistä stressiä ja paineita.”

”Maksuttomia ja etenkin matalan kynnyksen harrastusmahdollisia tuli olla enemmän tarjolla. Monet harrastukset vaativat ja sitouttavat paljon, jolloin ne eivät välttämättä olekaan kaikille niin rentoja harrastuksia.”

”Jos ei ole varaa, kaupungin pitäisi tukea nuorta harrastuksissa.”

”Mahdollisimman edullisia vaihtoehtoja, tai vähävaraisemmille enemmän tukea.”

”Pitäisi olla kokonaan ilmaista ilman mitään kustannuksia. Ettei sitten jalkapallon pelaamiseen vaadita uuden karheita lenkkareita.”

”Täytyisi huomioida esim. maaseudulla asuvat nuoret, jotka eivät välttämättä saa kyytiä harrastukseen. Esim. osa tunneista nettiyhteydellä.”

”Tasa-arvo välimatkoista huolimatta. Jos nuori ei pääse harrastamaan eikä ohjaajat voisi jalkautua myös kaupungin ulkopuolelle?”

”Olisi eritasoisia ryhmiä. Esimerkiksi aloittelijat ja kilpaurheilu.”

”Ohjaajat, jotka puuttuvat herkästi kiusaamiseen yms.”

”Esteetön, ei rasismia.”

”Monesti käy niin, että on olemassa jokin kerho johon lapsi voisi haluta liittyä, mutta hän ei tiedä koko kerhon olemassaoloa. Mainonta ja informointi on kaiken A ja O. Varsinkin pienillä paikkakunnilla.”

”Nuorilta tulisi kysyä mitä he haluavat, ja järjestää se yhdessä heidän kanssaan.”

”Täällä syrjäkylällä toiminta voisi olla ns. kiertävää. Esim. joka kuukausi kerran jalkaudutaan vaikka eri kylien nuorisoseuroille pitämään kerhotoimintaa.”

”Harrastustoimintaa pitäisi järjestää myös nuorille (13-18-vuotiaille). Tähän asti kaikki ilmaiset/edulliset harrastukset paikkakunnallani ovat ala-asteikäisille ja nuoremmille lapsille.”

”Pitäisi olla jokaisesta harrastuksesta mahdollisuus ilmaiseen tai edulliseen harrastamiseen edes kerran viikossa.”

”Liikuntapaikoilla voisi olla välillä täysin vapaita vuoroja, joihin osallistuakseen ei tarvitse kuulua mihinkään seuraan.”

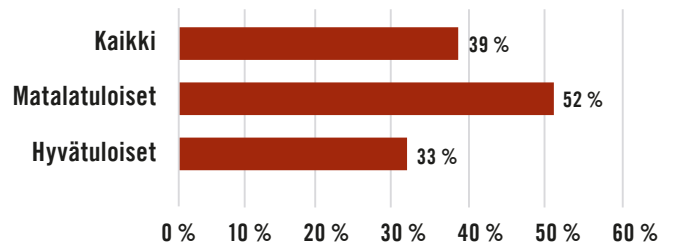
TULEVAISUUS HUOLESTUTTAA MONIA

Aikaisemmin keväällä 2020 julkaistussa koronan vaikutuksiin keskittyvässä Lapsen ääni -raportissa kerroimme siitä, kuinka lapset olivat huolissaan koronasta johtuvien poikkeusolojen tai mahdollisesti tulevien poikkeusolojen vaikutuksista. Kysyimme lapsilta myös, miten huolissaan he yleisesti ovat tulevaisuudesta. Vähintään hieman huolissaan tulevaisuudesta oli jopa 88 % lapsista. Melko paljon tai erittäin paljon huolissaan tulevaisuudesta oli 39 %.

Aivan kuten poikkeusoloista, myös yleisesti tulevaisuudesta huolissaan olivat eniten matalatuloiset lapset, joista yli puolet (52 %) oli melko tai erittäin huolissaan tulevaisuudesta. Vastaava luku hyvätuloisilla oli 33 %. Vaikka kyseessä on suhteellisen pieni vastaajamäärä, on hälyttävää, että melko tai erittäin huolissaan tulevaisuudesta oli 70 % niistä lapsista, jotka eivät vastaushetkellä olleet koulussa tai oppilaitoksessa. Lisäksi vastauksista on nähtävissä, että huoli tulevaisuudesta oli yleisempää lapsilla, jotka kertoivat kuuluvansa seksuaalivähemmistöön seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi (51 %) tai joilla on jokin vamma tai pitkäaikaissairaus (52 %).

Vaikka tulevaisuus monia kyselyyn vastanneita lapsia huolettikin, oli lapsilla paljon unelmia ja uskoa tulevaan. Lapset haaveilivat niin onnellisesta, turvallisesta ja tasapainoisesta elämästä, omasta ja läheistensä

Lapsista erittäin tai melko huolissaan tulevaisuudesta on (N=3129)

terveydestä kuin kumppanin löytämisestä, perheen perustamisesta ja omistusasunnosta.

”Yhteisistä ja ihanista hetkistä kaikista rakkaimman ihmisen kanssa.”

”Haaveilen perheestä ja lapsista tulevaisuudessa”

”Urasta, rakkaudesta. Kokemisen arvoisesta hyvästä elämästä.”

Monen lapsen haaveissa oli itsenäistyä, suorittaa opintonsa loppuun, päästä haluamiinsa jatko-opintoihin tai kouluttautua unelma-ammattiinsa.

”Siitä, että pääsisin itsenäistymään ja opintoni sujuisivat hyvin, että pääsen unelma-ammattiini.”

”Ylioppilaaksi pääseminen.”

”Opiskelupaikasta, menestyksestä opinnoissa ja unelmien työstä.”

”Haaveilen hyväpalkkaisesta ja minulle mielekkästä työstä, josta juuri minä nautin.”

Moni lapsi haaveili voivansa viettää vapaa-aikaansa tulevaisuudessa haluamallaan tavalla, mielekkään harrastuksen, ystävien ja perheen parissa. Maailmaa haluttiin nähdä matkustelemalla tai ulkomailla asuen, työskennellen tai opiskellen. Osan toiveissa oli kehittyä kilpaurheilijana.

”Tahtoisin menestyä urheilussa.”

”Haluaisin ulkomaille opiskelemaan, ja jatkaa urheilua mahdollisimman pitkään.”

”Vakaa tulevaisuus, mahdollisuudet matkustaa.”

”Matkustamisesta, vaihto-opiskelusta, perheestä, pitkäaikaisista ystävistä ja mieluisasta työpaikasta.”

Työhön, koulutukseen, perhe-elämään ja vapaa-aikaan liittyvien toiveiden ohella lapset haaveilivat tasa-arvon toteutumisesta, rauhasta ja turvallisuudesta.

Maailmaan haluttiin jättää oma jälki tekemällä jotakin merkittävää tai auttamalla haavoittavammissa asemassa olevia ihmisiä. Ilmastonmuutoksen torjuminen koettiin tärkeäksi.

”Että kaikkialla maailmassa olisi tasa-arvoista ja kenenkään rahatilanne ei kärsisi sen takia, että vanhemmat eivät voi käydä töissä.”

”Olisi kiva, jos voisi jollain tavalla jättää jäljen tähän maailmaan, jos voisi auttaa maailman tilannetta jotenkin.”

”Haaveilen siitä, että joku päivä maailma on parempi paikka kaikille ja voisin jotenkin auttaa saavuttamaan tämän tavoitteen.”

”Toivon, että kaikkien mielipiteitä kuunneltaisiin, eikä ihmisiä aseteta eriarvoiseen asemaan.”

”Maailmanlaajuisen yhteistyön ja rauhan lisääntymisestä.”

”Haaveilen pystyväni tekemään jotain merkittävää.”

”Siitä, että ilmastokriisille oikeasti tehtäisiin jotain, eikä tarvitsisi pelätä, että maapallo on tuhattu eikä kannata tänne hankkia lapsia.”

”Turvallisesta, siististä elinympäristöstä. Turvallisesta maaseudun tulevaisuudesta. Myös pienten kylien selviämisestä.”

Osa lasten haaveista heijasteli ikävämpiä teemoja. Monet toivoivat selättävänsä mielenterveysongel-
mansa, terveydentilansa parantuvan tai tulevansa
hyväksytyksi omana itsenään. Osa haaveili läheisten-
sä saavan apua haasteisiinsa. Toiset taas haaveilivat
itsenäistymisestä, huonoista kotioloista pois pääsemi-
sestä tai vanhempiansa päihteettömyydestä.

*”Haaveilen, että tulevaisuudessa sairauteeni löydettäisiin
lääke.”*

*”Tasapainoisesta elämästä, paremmasta mielenterveydestä
ja omilleen muuttamisesta.”*

*”Olisin taas iloinen eikä aina tuntisi kaikki ahdistavalta/
stressaavalta ja en olisi niin surullinen.”*

”Toivon, että perheeni hyväksyy biseksuaalisuuteni.”

”Siitä, että en tuntisi itseäni ulkopuoliseksi.”

*”Toivon paljon, että siskoni parantuisi mielenterveysongel-
mastaan ja veljeni saisi vanhemmiltani tukea päihteiden
käytön vähentämiseen.”*

*”Terveydentilan paranemisesta. Vanhemmat hakisi apua
omaan tilanteeseensa.”*

”Se, että äiti ei joisi.”

”Minun ei tarvitsisi nähdä äitiä viikonloppuna humalassa.”

Vaikka enemmistö lapsista haaveili hyvin samankal-
taisista asioista, korostui matalatuloisten perheiden
lasten haaveissa kontrasti nykyisen tilanteen ja huo-
lettoman tulevaisuuden välillä. Monet näistä haaveista
kumpusivat perheen taloudellisesta tilanteesta. Lapset
haaveilivat niin vakaasta ja riittävästä toimeentulosta,
vanhempien työpaikkojen säilymisestä kuin vanhem-
piensa taloudellisesta tukemisesta.

*”Haluaisin, että vanhempani saisivat pitää varmasti työ-
paikkansa.”*

*”Ne ihmiset, jotka tarvitsee sais helpommin apua ja tukea
kaikkiin stressaaviin tilanteisiin.”*

*”En oikein haaveile mistään, eletään vain päivä kerrallaan.
Mitä enemmän haaveilee, sitä korkeammalta tippuu.”*

*”Siitä, että saan mieluisen työn, josta saan tarpeeksi palk-
kaa. Perheen ja jonkun asunnon/talon. Unelmoin myös siitä,
että pääsisin matkustelemaan.”*

*”Oma kämpppä, ja että olis rahaa ostaa niitä asioita, joita
tarvitsee.”*

*”Ihana perhe ja tarpeeksi rahaa, ettei tarvi siitä koko ajan
ahdistua saako sitä ruokaa vai ei.”*

*”Mukavasta ammatista ja varmoista tuloista sekä terveestä
elämästä.”*

*”Koulun läpi pääsystä, yrityksen perustamisesta. Rahasta,
jotta voisin auttaa vanhempiani taloudellisesti. Siitä, että
läheiseni pysyisivät terveenä.”*

*”Haaveilen paremmasta tulevaisuudesta, mutta olen
kiitollinen myös nykyisyydestä, koska minulla saattaa
olla enemmän kuin jollakin muulla, vaikka on paljon, mitä
minulla ei ole.”*

*”Haaveilen harrastavani jotain liikunnallista, koska en ole
harrastanut mitään liikunnallista, koska ne maksavat liian
paljon.”*

*”Haluan elää tulevaisuudessa omillani ja elää rahallisesti
paremmin kuin vanhempani. Haluan käydä töissä ja ansai-
ta rahaa. Haluan myös perustaa perheen.”*

*”Rauhallisesta yksinasumisesta, on tarpeeksi rahaa, ettei
koskaan tarvitse pelätä nälkiintymistä, asunto on rauhalli-
nen ja turvallinen.”*

*”Turvallisesta kodista, jossa ei ole väkivaltaista ilmapiiriä,
kuin minun suurperheessäni, jossa on muutenkin huono
taloustilanne.”*

PELASTAKAA LASTEN SUOSITUKSET PÄÄTTÄJILLE

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, Suomen perustuslain ja muun lainsäädännön mukaisesti on lapsilla ja nuorilla oikeus tulla kuulluiksi heidän elämänsä koskevien päätösten ja palveluiden valmistelussa ja toimeenpanossa.

Lasten ja nuorten oikeus olla osallisina kuuluu kaikille lapsille. Erityisesti vähävaraisten, maahanmuuttajien, vammaisten ja eri syistä syrjintää kokevien lasten osallisuutta tulee edistää aktiivisesti.

Lasten ja nuorten välittämällä tiedolla on suuri merkitys siinä, miten valtion ja kuntien kehitystä ohjataan, edistetään ja arvioidaan, ja miten kuntia kehitetään yhdessä lasten ja nuorten kanssa.

PELASTAKAA LAPSET SUOSITTAÄ, ETTÄ HALLITUS

- turvaa pitkäjänteisesti lapsiperheiden riittävän toimeentulon ja sosiaaliturvan. Pandemiasta johtuva tilanne jatkuu vielä pitkään ja tulee kuormittamaan erityisesti perheitä, joissa tulot ovat pienet, toimeentulo on katkennut äkillisesti tai lapset tai vanhemmat ovat sairastuneet tai kuuluvat riskiryhmään.
- takaa riittävät resurssit niille toimijoille, jotka tuottavat lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä matalan kynnyksen digi- ja muita palveluita ja pystyvät näin valtakunnallisesti täydentämään ja vahvistamaan kuntien tekemää työtä.
- varmistaa, että kunnilla on mahdollisuus taata kaikille tällä hetkellä ja tulevaisuudessa etäopiskelussa oleville perusopetuksen ja toisen asteen opiskelijoille tarvittavat etätyöskentelyvälineet ja -mahdollisuudet
- huolehtii, että kunnissa on riittävästi mahdollisuuksia tukea erityisen tuen tarpeessa olevia oppilaita sekä mielenterveyspalveluja tarvitsevia lapsia ja nuoria.
- varmistaa, että Suomessa jokaisella lapsella on yhdenvertainen mahdollisuus harrastaa. On siirryttävä pilotoinnista valtakunnallisen ja kestävän ratkaisun toteuttamiseen, ja tarjottava kunnille tasapuolisesti tukea tässä. Lapset ja nuoret eivät saa joutua eriarvoiseen asemaan sen mukaan, missä asuvat.
- osoittaa tarpeeksi resursseja lapsille ja nuorille tiedottamiseen asioista, jotka koskevat heidän oikeuksiaan niin, että lapsen ikä, kehitysaste, eri kieliryhmät ja mahdolliset rajoitteet huomioidaan.

PELASTAKAA LAPSET SUOSITTAI, ETTÄ KUNTAPÄÄTTÄJÄT

- eivät leikkaa varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta ja opetuksesta vaikeina aikoina, kun lapset ja nuoret tarvitsevat eniten kasvattajien ja opettajien tukea ja vakautta elämäänsä. Jos leikkauksia joudutaan tekemään, niiden tulee pohjata huolellisiin arviointeihin päätösten vaikutuksista lapsiin ja nuoriin, ja erityisesti kaikista haavoittavimmassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin.
- tutustuvat lapsivaikutusten arviointiin kunnan päätöksenteossa ja suunnittelussa, ja kuuntelevat lasten ja nuorten ajatuksia, kokemuksia ja ehdotuksia osana vaikutusarviointia. Tämä vaatii lasten ja nuorten osallisuuden kehittämistä kunnissa yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa.
- kohtaavat erilaisissa tilanteissa olevia lapsia, nuoria ja perheitä ja hyödyntävät heidän kokemuksiaan sekä kouluterveyskyselyiden kaltaisten selvitysten tuloksia köyhyden kierteen katkaisemisessa.
- varmistavat, että lasten ja perheiden palveluiden tasosta ja saatavuudesta huolehditaan myös taloudellisesti haasteellisina aikoina.
- huolehtivat, että koulujen oppilashuolto sekä lapsille ja nuorille suunnatut mielenterveyspalvelut ovat riittävät ja helposti saavutettavissa.
- panostavat täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukseen perheiden ahdingon helpottamiseksi.
- helpottavat yksinhuoltajien tilannetta varmistamalla, että lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö toimivat ja yksinhuoltajat saavat lastenhoitoapua. Kunnat voivat huolehtia tästä yhteistyössä järjestöjen kanssa.
- varmistavat, että kunnissa panostetaan riittävästi mielenterveyspalveluihin ja lasten ja huoltajien mielenterveyttä edistävään kasvatukseen.
- varmistavat, että lapset otetaan mukaan ideoimaan, kehittämään ja arvioimaan mielekästä vapaa-ajan toimintaa ja harrastuksia kunnissa.
- edistävät sitä, että kaikille lapsille taataan mahdollisuus vähintään yhteen harrastukseen, joka ei kuormita perheen taloutta ja toimeentuloa. Harrastusmahdollisuudet tulee varmistaa myös harvaan asutuilla alueilla esimerkiksi koulun ja harrastustoiminnan yhteistyöllä, koulun kerhoilla, kiertävillä harrastuksilla tai etäyhteyksillä.

KYSELYN TEEMAAN LIITTYVÄÄ TAUSTATIETOA SEKÄ TILASTOJA LAPSISTA JA LASTEN ASEMASTA SUOMESSA

Allianssi, Demi, Pelastakaa Lapset, Väestöliitto, Yeesi (2020). #MP Korona. Kysely koronaviruksen vaikutuksista nuorten elämään. Haettu osoitteesta: <https://www.a-lehdet.fi/artikkelit/mpkorona-kysely>

Haanpää, L. (2019). Harrastustakuu: Yhdenvertaisuuden asialla. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Haettu osoitteesta: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/harrastustakuu_digi_final.pdf

Hakanen, T., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. (toim.) (2019). Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusverkosto. Haettu osoitteesta: <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkkojulkaisu.pdf>

Lapsiasiavaltuutettu (2020). Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2020. Haettu osoitteesta: https://lapsiasia.fi/documents/25250457132008468/LAPS_vuosikirja-2020_FI_.pdf/484-d04f9-2152-532e-d0a8-4f6c7e41073c/LAPS_vuosikirja-2020_FI_.pdf?t=1597750514009

Lasten ja nuorten säätio (2020). Nuorten ääni: 10 kysymystä koronatilanteesta. Haettu osoitteesta: https://wordpress.nuori.fi/wp-content/uploads/2020/08/Nuorten-a-CC%88a%CC%88ni_10-kysymysta%CC%88-koronatilanteesta_kysely.pdf

MLL (2018). ”Jos siel ois joku kiva kaveri”. Lasten ja nuorten kokemuksia liikuntaharrastuksista. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Haettu osoitteesta: <https://cdn.mll.fi/prod/2018/03/27130820/Jos-siel-ois-joku-kaveri.-Lasten-ja-nuorten-kokemuksia-liikunta-ja-urheiluharrastuksista-27.3.pdf>

Myllyniemi, S. (toim.) (2016). Arjen Jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisosiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura. Haettu osoitteesta: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf

THL (2019). Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. Tilastoraportti 33/2019. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Haettu osoitteesta: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2018). Tulonjakotilasto [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu osoitteesta: <http://www.stat.fi/til/tjt/index.html>

Pelastakaa Lapset

Pelastakaa Lapset ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, vuonna 1922 perustettu kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla.

pelastakaalapset.fi

Pelastakaa Lapset 2020

Kuvat: Silja Minkinen